

Gönderim: 16.05.2025

Kabul: 31.07.2025

Tür: Araştırma Makalesi

COVID-19 sürecinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim deneyimleri: Fırsatlar ve engeller*

Prof.Dr. Ebru GENÇTÜRK GÜVEN^a
Doktora Öğrencisi Samet KARAKUŞ^b

^a Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4606-6449>

^b Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4588-0163>

*Bu çalışma, 8. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde (EJER) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Özet

Bu çalışmanın amacı, COVID-19 sürecinde uzaktan eğitimle yürütülen sosyal bilgiler derslerine yönelik öğretmen deneyimlerini ortaya çıkarmaktır. Çalışmada olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Çalışma 2021-2022 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde Trabzon, Gümüşhane ve Bayburt illerinde görev yapan 35 sosyal bilgiler öğretmeniyle yürütülmüştür. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde en çok kullandığı materyallerin video, slayt ve ders kitabı; ölçme-değerlendirme yöntemlerinin ise geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemleri olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin derse katılımı teşvik etmek için en çok gerçekleştirdiği öğretim uygulamaları; velilerle ve öğrencilerle iletişim kurma ve dersi eğlenerek gerçekleştirme şeklindedir. Öğretmenlerin yüz yüze eğitimi uzaktan eğitime tercih etmek istedikleri belirlenmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin uzaktan eğitimin birçok faydası olduğu yönünde görüş bildirdikleri de tespit edilmiştir. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde özellikle dijital yeterlilikler bağlamında mesleki gelişim kaydettikleri yönündeki algıları ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler, COVID-19, uzaktan eğitim modeli, öğretmen görüşleri

Distance education experiences of social studies teachers in the COVID-19 process: Opportunities and obstacles

Abstract

This study aims to reveal teacher experiences about social science courses conducted through distance education in the COVID-19 pandemic. Phenomenology design was used in the study. The study was conducted with 35 social studies teachers working in Trabzon, Gümüşhane and Bayburt in the second semester of the 2021-2022 academic year. Data were collected using a semi-structured interview form. The data obtained were analysed by content analysis. According to the results obtained from the study, it was determined that the most commonly used materials of social studies teachers in their lessons were videos, slides and textbooks, and the measurement-assessment methods were traditional measurement-assessment methods. The most common teaching practices used by teachers to encourage participation in the lesson were communicating with parents and students, and making the lesson fun. It was determined that teachers prefer face-to-face education to distance education. However, it was also observed that teachers stated that distance education has many benefits. It was revealed that the teachers' opinions that they made progress in terms of their professional development, especially in digital aspects, during the distance education period.

Keywords: Social studies, COVID-19, distance education model, teacher views

Kaynak Gösterme

Gençtürk Güven, E. ve Karakuş, S. (2025). COVID-19 sürecinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim deneyimleri: Fırsatlar ve engeller. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 11(2), 54-86. <https://doi.org/10.51948/auad.1700578>

Giriş

İnsanlık, tarih boyunca birçok salgın hastalıkla mücadele etmiştir. Özellikle 21. yüzyılın başından itibaren salgınlar daha da görülür olmaya başlamıştır. 2002-2003 yıllarında SARS, 2005 yılında kuş gribi, 2009 ve 2010 yıllarında domuz gribi, 2010 yılında yaşanan EBOLA gibi salgınlarda ölüm oranları düşük olsa da (Arslan ve Örnek-Büken, 2021) gezegeni etkisi altına alan salgınlar olarak tarihteki yerlerini almışlardır. 2019 yılının sonlarına gelindiğinde ise dünya COVID-19 olarak adlandırılan yeni bir salgınla karşı karşıya kalmıştır. Covid-19, bir grup hastada solunum yolu belirtilerinin baş göstermesi ile birlikte sağlık otoritelerince 13 Ocak 2020’de “Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19)” olarak tanımlanmış ve dünyaya yayılarak salgın haline dönüşmüştür (Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, 2020). Bu salgın, ülkelerin başta sağlık olmak üzere, ekonomi, turizm, ticaret gibi sektörlerini sekteye uğratmış, Birleşmiş Milletler ve UNESCO’ya göre eğitimde tarih boyunca yaşanan en büyük aksaklıklara sebebiyet vermiştir (Hussein ve diğ., 2020). Yaşanan bu olumsuz durum karşısında ülkeler eğitimin kesintisiz devam edebilmesi için çözüm arayışına girmişler ve bu noktada uzaktan eğitim seçeneğini gündemlerine almışlardır (Bozkurt vd., 2020; Telli-Yamamoto ve Altun, 2020). Okulları kapatmak durumunda kalan ve hazırlıksız yakalanan çoğu ülke, eğitim-öğretim faaliyetlerinin devam edebilmesi için uzaktan eğitimi ivedilikle uygulamaya koymaya çalışmışlardır (UNESCO, 2020). Türkiye’de de ilk salgın vakasının görülmesinin ardından 23 Mart 2020’de Millî Eğitim Bakanlığının aldığı karar doğrultusunda ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde uzaktan eğitime geçilmiştir (Anadolu Ajansı [AA], 2021).

Uzaktan eğitim, öğrenen ve öğretmenin fiziksel açıdan aynı ortamda bulunmadığı, eğitimin teknolojik araçlarla gerçekleştirildiği bir eğitim şeklidir (Adıyaman, 2002). Uzaktan eğitimin amacı, çeşitli yöntemler kullanılarak dünya üzerindeki herhangi bir nokta üzerinden başka bir noktaya eğitim hizmetinin ulaştırılmasının sağlanmasıdır (Kırık, 2014). Zamandan ve mekândan bağımsız olarak öğrenenin kendi öğrenme hızını kontrol edebildiği esnek bir yapıya sahip (Adıyaman, 2002) olan bu sistemin, vazgeçilmez olduğunu savunmak doğru olmamakla birlikte, yüz yüze eğitim ile kıyaslandığında bazı üstün özellikleri bulunmaktadır. Bu durum nedeniyle salgın sürecinde uzaktan eğitim çoğu ülke için vazgeçilmez hale gelmiştir. Uşun (2006) uzaktan eğitimin Dünya’da ilk kez 1728 yılında Boston gazetesindeki Steno dersleri ile başladığını ve 19. yüzyıla gelindiğinde İsveç Üniversitesinde kadınlara mektup yoluyla dersler verildiğini bildirmektedir. Almanya’da uzaktan eğitimin temelleri

1856 yılında atılmıştır. “Tele Colleq, Schulfernsehen, FernUniversität, Deutsch Institut Fur Fernstudien” okulları uzaktan eğitim kurumları olarak faaliyet göstermişlerdir. Fransa’da ise uzaktan eğitimin temelleri 1907 yılında atılmış, 1939 yılında resmi Uzaktan Eğitim Merkezi kurulmuştur. Yine Japonya’da 1948 yılında uzaktan eğitimin temelleri atılıp, 1986 yılında “University of The Air” adlı uzaktan eğitim kurumu açılmıştır (Demiray ve Adıyaman, 2002). Türkiye’de ise 1955 yılına kadar uzaktan eğitimin öğretmen olmadan gerçekleştirilemeyeceği ve okuma-yazmanın uzaktan eğitim yoluyla kazandırılmayacağı düşünüldüğü için bu sistem hayata geçirilememiştir. Bu yöndeki ilk somut adım ise 1956 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Bankacılık ve Ticaret Hukuku Enstitüsünün banka personelinin mektup yoluyla eğitmesidir. 1961 yılına gelindiğinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Mektup ile Eğitim Merkezi adında bir kuruluş kurularak eğitimlerini uzaktan tamamlamak isteyenlere mektup yoluyla hazırlık dersleri verilmiştir (Kaya, 2002). 1982 yılına gelindiğinde Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi kurulmuş ve Türk eğitim tarihinde gerçek anlamda bir dönüm noktası olarak görülebilecek uzaktan eğitim uygulamasına geçilmiştir (Antalyalı, 2004). Günümüzde ise açıköğretim fakülteleri, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı açıköğretim ortaokulu ve liseleri, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformu sayesinde Türkiye’de uzaktan eğitim yürütülmektedir.

Araştırma Sorunsalı

Bu araştırmanın ana problem sorusu, “COVID-19 salgınında sosyal bilgiler derslerinin uzaktan eğitimle yürütülmesine yönelik öğretmenlerin deneyimleri ve görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır:

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde kullandıkları öğretim materyalleri nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde derse katılımı teşvik etmek için gerçekleştirdikleri öğretim uygulamaları hangileridir?
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde ölçme-değerlendirme deneyimleri nelerdir?
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde kullanmak istedikleri öğretim sistemine dair tercihleri nasıldır?
5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinin sunduğu fırsatlara dair görüşleri nelerdir?

6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinin mesleki gelişimlerine etkilerine yönelik görüşleri nelerdir?

7. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

İlgili Alanyazın

Salgın sürecinde öğretmen ve öğrenciler için farklı bir deneyim sunan uzaktan öğretim sistemine yönelik pek çok bilimsel çalışmanın alanyazında yerini aldığı görülmektedir. Özellikle sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelendiği bu çalışmalarda (Akgül ve Oran, 2020; Akpınar vd., 2021; Altunay, 2022; Aydemir, 2021; Coşkun Keskin vd., 2021; Demir, 2023; Elçi ve Tünkler, 2022; Ezer ve Aksüt, 2021; Gez ve Yeşiltaş, 2021; Görgülü-Arı ve Hayır-Kanat, 2020; Gözüyükarı, 2022; Keleşoğlu vd., 2023; Kılıç, 2023; Kılıç ve Beldağ, 2021; Kırıkçı vd., 2022; Körükcü, 2021; Osmanoğlu, 2020; Öz, 2024; Özkan-Korkmaz, 2023; Seyhan, 2021; Tanta, 2021; Tatlı vd., 2022; Uyar, 2020; Yıldırım vd., 2022; Yılmaz, 2023) nitel araştırma yaklaşımı ya da karma yöntemin tercih edildiği, veri toplama aracı olarak da görüşme formunun kullanıldığı belirlenmiştir. Bu araştırmaların genel sonuçları değerlendirildiğinde, katılımcıların yüz yüze eğitimin uzaktan eğitime göre daha yararlı olduğunu ifade ettikleri (Akgül ve Oran, 2020; Bulut, 2021; Gözüyükarı, 2022; Kırıkçı vd., 2022; Uyar, 2020), uzaktan eğitim sürecinde bazı problemler yaşandığı (Altunay, 2022; Aydemir, 2021; Coşkun-Keskin vd., 2021; Elçi ve Tünkler, 2022; Ezer ve Aksüt, 2021; Gez ve Yeşiltaş, 2021; Gözüyükarı, 2022; Osmanoğlu, 2020; Özkan-Korkmaz, 2023; Öz, 2024; Tanta, 2021; Uyar, 2020) yönünde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Buna ek olarak, çalışmaların uzaktan eğitimle ilgili farklı konulara odaklandığı da görülmektedir. Bu araştırmalarda; EBA'nın bu süreçte nasıl kullanıldığı (Demir, 2023; Ezer ve Aksüt, 2021; Osmanoğlu, 2020), uzaktan eğitim sisteminin sosyal bilgiler dersi için uygunluğu ve kullanılabilirliğinin değerlendirilmesi (Atubi ve Obro, 2020), bu süreçte Web 2.0 araçlarının kullanımı (Yıldırım vd., 2022), öğretmenlerin öğrenci ve velilerle iletişim süreçleri (Aydemir, 2021), öğretmen adaylarının COVID-19 hakkındaki genel düşünceleri (Görgülü-Arı ve Hayır-Kanat, 2020) ve sosyal bilgiler derslerinin zorunlu uzaktan eğitimle yapılmasına ilişkin görüşleri (Bulut, 2021; Seyhan, 2021), acil uzaktan eğitim sürecinde eğitime yönelik motivasyon, eğitim-öğretim faaliyetleri, sosyal medya kullanım amaçları ve tercihleri (Tatlı ve diğ., 2022), öğretmenlerin zorunlu uzaktan eğitime ilişkin görüşleri (Akgül ve Oran, 2020; Gez ve Yeşiltaş, 2021; Uyar, 2020), öğretmenlerin uzaktan eğitim döneminde kullandıkları

yöntem ve teknikler (Akpınar vd., 2021; Yılmaz, 2023), uzaktan eğitim döneminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri (Körükçü, 2021) gibi konuların ele alındığı görülmektedir.

Sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili yapılan bu çalışmaların benzer özelliklerine bakıldığında, çalışmaların çoğunun Atubi ve Obro (2020), Bulut (2021), Dirin (2023) ve Polat'ın (2022) çalışmaları dışında nitel veya karma yöntemle gerçekleştirildiği; Atubi ve Obro (2020), Bulut (2021), Dirin (2023), Kırıkçı ve arkadaşları (2022) ile Polat'ın (2022) çalışmaları hariç tutulduğunda, araştırmaların çoğunda çalışma grubu olarak öğretmenlere yer verildiği, çok azında ise (Bulut, 2021; Görgülü-Arı ve Hayır-Kanat, 2020; Kılıç, 2023; Tatlı vd., 2022) öğretmen adaylarının çalışma grubu olarak seçildiği görülmüştür.

Literatürde de görüldüğü üzere sosyal bilgiler eğitiminde COVID-19 salgınından dolayı derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesine yönelik öğretmen görüşlerini inceleyen nitel çalışmalar ağırlıktadır. Bu araştırma, sosyal bilgiler eğitiminde uzaktan eğitimi materyal, motivasyon, değerlendirme ve mesleki gelişim boyutlarıyla bütüncül bir şekilde analiz ettiğinden literatürdeki diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır. Ayrıca 3 farklı şehirde görev yapan öğretmenlerin deneyimlerini ortaya koyduğu için de farklı öğretim uygulamalarına yönelik karşılaştırma yapma imkanı sağlayacağından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma ile alanda konuyla ilgili yapılan çalışmalara katkı sağlanması hedeflenmektedir. Çalışmanın ana problemi ve içerdiği alt problemler sayesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim süreciyle ilgili görüşleri ortaya çıkarılarak gerek alandaki nitel çalışmalara katkı sunulması gerekse öğretmenlerin sürece yönelik tecrübe ve ihtiyaçlarının değerlendirilmesi, ileride yaygın olarak uygulamaya konulması düşünülen hibrit eğitim uygulamalarının planlanmasında yol gösterici ve temel olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın ortaya koyduğu bulgu ve sonuçların ileride yaşanabilecek salgın durumlarında yürütülecek uzaktan eğitim uygulamalarında sosyal bilgiler alanı için önemli bilgiler sunacağına inanılmaktadır. Sonuç itibarıyla gelecekte yaygın olarak uygulanacağı öngörülen hibrit eğitim modellerinin planlanmasında dikkate değer bir veri sağlama potansiyeli taşımaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

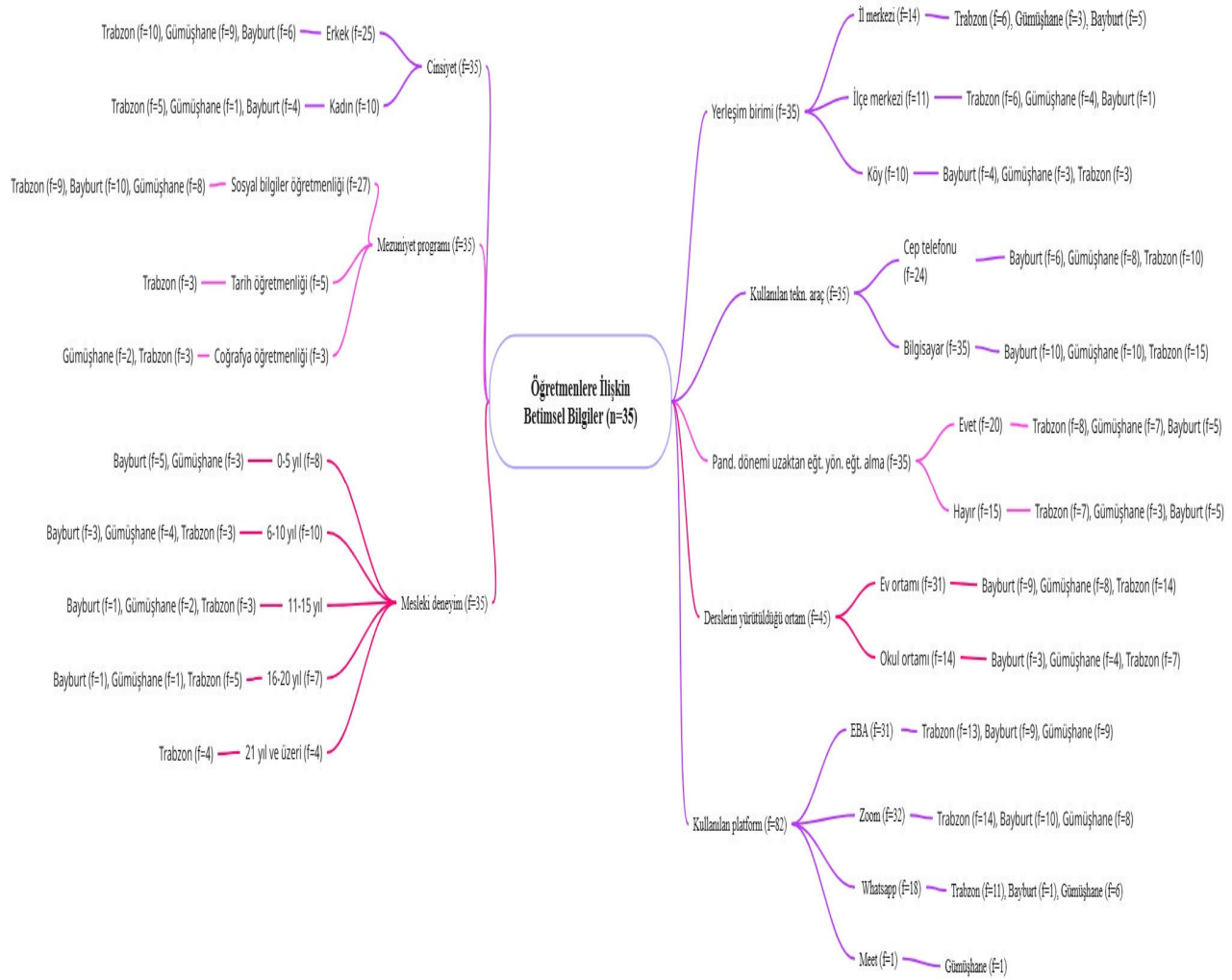
Çalışmada nitel araştırma yaklaşımı kapsamında olgubilim (fenomenoloji) yöntemi kullanılmıştır. Olgubilim nitel araştırma desenlerinden olup insanlar tarafından bilinen ama tam olarak anlamlandırılmayan olaylar/durumlar hakkında derinlemesine araştırma yapmaya elverişlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu yöntemde katılımcıların yaşadıkları deneyime dair düşünceleri ve bu deneyimin bilinç düzeylerine nasıl katkıda bulunduğu incelemeye tabi tutulur (Aydın-Günbatar, 2019). Yöntemin en temel karakteristik özelliği ise “yaşanmış deneyimi anlamlandırmaya çalışmasıdır” (Tekindal ve Arsu, 2020).

Bu araştırmada Husserl’in tanımlayıcı fenomenoloji yaklaşımı temel alınmış olup bu yaklaşımda fenomenin anlamını ortaya koyma ve tanımlama yapılması hedeflenir. Bu yaklaşım gereği araştırmada “sessizlik” ve “paranteze alma” temel ilke olarak kabul edilir ve araştırmacının problem durumuna yönelik kendi düşüncelerini askıya alması ve mevcut tüm önyargılarını bir kenara bırakması esastır (Zafer, 2024). Çalışmada fenomen olarak tanımlanan durum COVID-19 sürecinde uygulamaya konulan uzaktan eğitim modelidir. Bu olguya yönelik olarak sosyal bilgiler öğretmenleriyle derinlemesine görüşmeler yapılarak onların sahadaki deneyimlerine odaklanılmış ve sürece yönelik algıları, bakış açıları bu deneyimlerini nasıl tanımladıkları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırma Alanı ve Katılımcılar

Fenomenolojik yöntemde katılımcı sayısının belirlenmesinde katı bir kural olmadığı alanyazındaki çalışmalardan anlaşılmaktadır. Buradaki temel ilke belirlenen fenomene yönelik katılımcılardan alınan bilgilerin doyuma ulaştığı düşünülen katılımcıya kadar görüşmelere devam edilmesidir (Tekindal ve Arsu, 2020). Bu amaca uygun olarak veriler olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yoluyla Trabzon, Gümüşhane ve Bayburt illerinde görev yapan toplamda 35 sosyal bilgiler öğretmeninden elde edilmiştir. Kartopu örnekleme yönteminde çalışmada yer alan kriterlere uygun durumda olan kişilere yer verilir. Bu kişilere ulaşıldıktan sonra, diğer katılımcıların kimler olabileceği belirlenerek kartopu büyütülür. Bu şekilde durumla daha fazla yeni kişilere ulaşılarak araştırma genişletilir (Patton, 2014). Bu çalışmada da uzaktan eğitimle sosyal bilgiler ders deneyimi bulunan birkaç öğretmene ulaşılmış, daha sonrasında bu öğretmenler aracılığıyla kendileri gibi bu deneyime sahip başka öğretmenlere ulaşılarak kartopu büyütülmüştür.

Çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine ilişkin betimsel bilgiler Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler

Şekil 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun erkek (f=25) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin mezuniyet durumlarına bakıldığında çoğunun sosyal bilgiler öğretmenliği programı (f=27) mezunu olduğu, hizmet yılları açısından en çok 6-10 yıl (f=10) hizmeti bulunan öğretmenlerin araştırmaya katıldığı anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin çoğunluğunun il merkezinde çalıştığı (f=14) ve Trabzon ilinden katıldığı (f=15) görülmektedir. Öğretmenlerin tamamının uzaktan eğitimde teknolojik araç olarak bilgisayarı kullandığı görülmektedir. Pandemi dönemi uzaktan öğretime yönelik eğitim alma durumuna bakıldığında öğretmenlerin yine çoğunluğunun (f=20) eğitim aldığı anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin derslerini okul ortamından çok ev ortamında (f=31) yürüttükleri

görülmektedir. Son olarak öğretmenlerin kullandığı platformlara bakıldığında EBA (f=31) ve ZOOM (f=32) programları ön plana çıkmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. 2 bölüm olarak tasarlanan form 17 sorudan oluşmaktadır. Sorular hazırlanırken uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik ulusal ve uluslararası alan yazın incelenerek fırsatlar ve engeller belirlenerek soru havuzu oluşturulmuştur. Soru havuzundan çalışmanın amacına uygun olan sorular seçilerek iki alan uzmanı ve 3 sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri doğrultusunda revize edilerek mülakat formuna son şekli verilmiştir. Hazırlanan bu soru formu kullanılarak 2 sosyal bilgiler öğretmeniyle pilot bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Mülakat sonrası soru formuna birkaç sonda soru eklenmiş ve son şekli verilerek asıl uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci 2021-2022 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde yaklaşık bir aylık sürede gerçekleştirilmiştir. Yapılan mülakatların süresi 20-60 dakika arasında değişmektedir (Toplam Süre:1258 dk). Mülakatlar araştırmacıların cep telefonları yoluyla kayda alınmıştır. Görüşme öncesi öğretmenlerden ses kaydı için onay alınmıştır. Mülakat için randevu alınan öğretmenlerle telefonla görüşme yapılarak ses kaydı alınmıştır. Görüşme kayıtları yazıya geçirildikten sonra ilgili öğretmenlere whatsapp ve e-posta yoluyla gönderilmiş, öğretmenlerden söylemleri dışında bir ifade olup olmadığını kontrol etmeleri istenmiştir. Öğretmenlerden onay alındıktan sonra ise bir araştırmacı kod kitabını oluşturmuş ve diğer araştırmacıyla paylaşmıştır.

Veri Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniğine başvurulmuştur. Çalışmada öğretmenlere çeşitli kodlar verilmiştir. Bu kapsamda Trabzon ilinden katılan öğretmenler TÖ1, TÖ2, TÖ3, Gümüşhane ilinden katılan öğretmenler GÖ1, GÖ2, GÖ3, Bayburt ilinden katılan öğretmenler ise BÖ1, BÖ2, BÖ3 şeklinde kodlanmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler telefona kaydedilmiş ve sonrasında bu kayıtlar çözümlenmiştir. Araştırmacılar görüşme metinlerini öncelikle bağımsız olarak analiz etmiş ve daha sonra bir araya gelerek tartışmalı ifadeleri yeniden gözden geçirmişlerdir. Yapılan

incelemelerde belirsiz olan hususlarla ilgili yeniden kodlama yapılmıştır. Böylece araştırmacılar tüm metinlere yönelik kodlama sürecine dahil olmuştur. Yapılan tüm incelemelerden sonra veri setine son hali verilmiş, okuyucunun daha iyi anlaması açısından veriler görselleştirilerek (kavram haritası şeklinde) bulgular kısmında sunulmuştur.

Araştırmanın İnanırlığı

Araştırmadan elde edilen verilerin geçerlik ve güvenirliğinin sağlanabilmesi için, ulaşılan bulgular öğretmenlerden alınan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Çalışmanın güvenirliğinin artırılması adına Miles ve Huberman'ın (1994) geliştirdiği kodlayıcı güvenirliği katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda kodlayıcılar arasında %92 oranında uyum yüzdesi elde edilmiştir. Bu oran yapılan analizlerin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Etik Konular

Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu için 3 alan uzmanın görüşü alınmıştır. 2 sosyal bilgiler öğretmeni ile toplamda 60dk süren pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonrası mülakat formu yeniden düzenlenmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayacak öğretmenlerin cevapları gizlilik ilkesine uyularak saklanmış, elde edilen veriler bilimsel araştırma dışında diğer amaçlarla asla kullanılmamış ve araştırmacılar tarafından kontrolü her basamakta sağlanmıştır. Ayrıca yanıtlayıcıların isimleri alınmayarak, kimliklerinin gizleneceği konusunda güvence verilmiştir. Veri analizinde bilimsel etik anlayışına göre katılımcı öğretmenlerin isimleri verilmemiş, onun yerine katılımcılar TÖ1, TÖ2, GÖ1, GÖ2, BÖ1, BÖ2, BÖ3 şeklinde ifade edilmiştir. Çalışmanın Etik Kurul izni Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 29.12.2020 tarih ve E.566 sayılı onayıyla alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

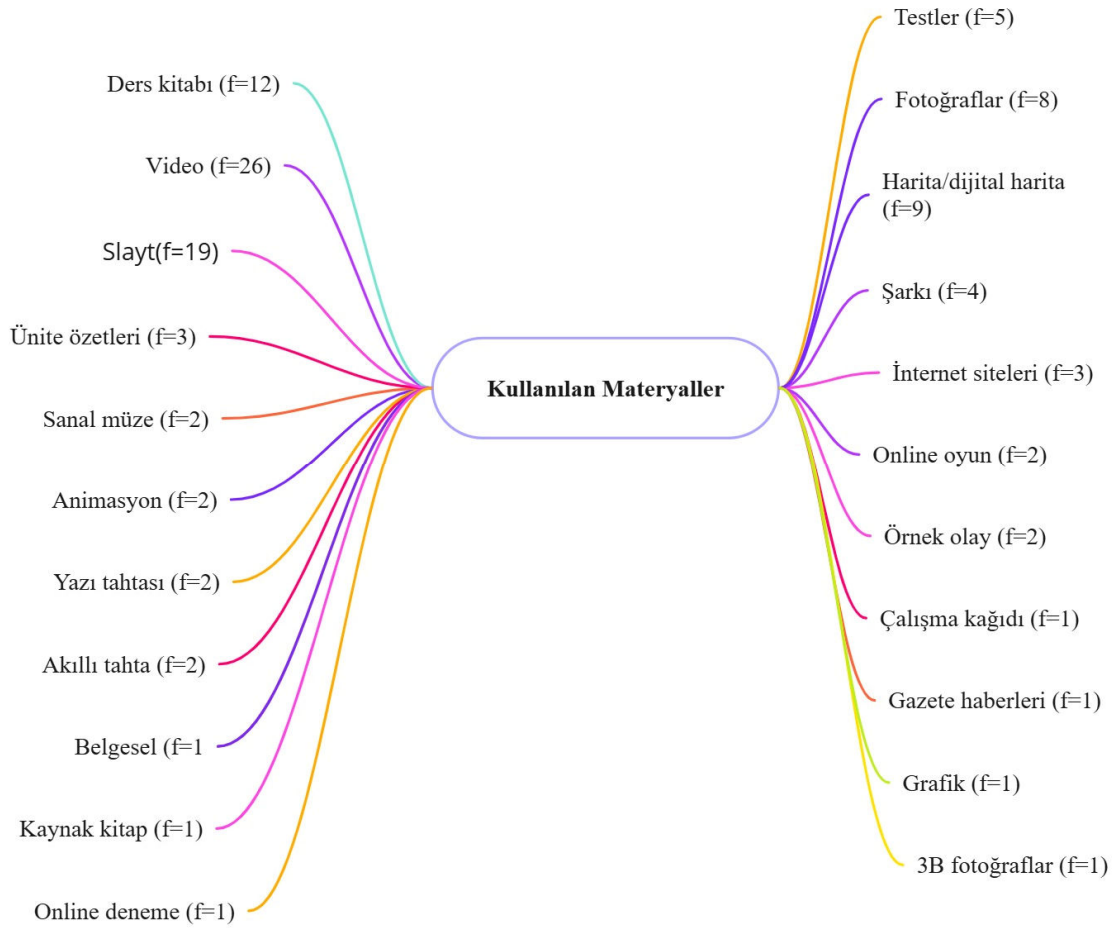
Çalışma 2021-2022 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde Trabzon, Gümüşhane ve Bayburt illerinde görev yapan 35 sosyal bilgiler öğretmeniyle ve onlara uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilen verilerle sınırlıdır.

Bulgular

Bu bölümde çalışmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgulara sırasıyla yer verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Kullandıkları Öğretim Materyallerinin Neler Olduğuna İlişkin Bulgular

Çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde kullandıkları öğretim materyallerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde kullandığı öğretim materyalleri

Şekil 2 incelendiğinde uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin öğretim materyali olarak en çok videolardan yararlandıkları (f=26) bunu slayt (f=19) ve ders kitabının (f=12)

takip ettiği belirlenmiştir. Üç boyutlu fotoğraflar, online denemeler, gazete haberleri, belgesel, grafik, çalışma kağıdı, kaynak kitap gibi materyaller ise öğretmenler tarafından en az kullanılan ($f=1$) materyallerdendir.

Video kullanan öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

TÖ1: *“Özellikle Youtube videoları ve belgeselleri kullandım... Derste herhangi bir konuda kitapta olmayan birşeyle ilgili Youtube üzerinden videoyu açıp izlettim...”*

GÖ5: *“Soyut kavramları öğrenmeleri açısından videoları kullandım.”*

TÖ15: *“... O yüzden kendim konuşarak, anlatarak süreci yönetiyorum ama tabi öğrencilere zenginlik sağlaması açısından video da kullanıyorum.”*

Slayt kullanan öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

BÖ1: *“Ekranda sürekli slayt kullandım. Çocuk ekranda yazı görsün istedim.”*

TÖ2: *“Materyal olarak slaytları kullanıyorum. Slaytlar içinde görseller, videolar da mevcut oluyor, onları kullanıyorum.”*

GÖ7: *Hocam ders esnasında hani konu anlatımı olarak slaytlar var sosyal bilgiler dersinde ve inkılap tarihi dersinde aynı şekilde slaytlar üzerinden yani bu zoom üzerinden ekran görüntüsü paylaşarak slayt üzerinden ben öğrencilerle birlikte konuyu onlara önce anlatıyorum yine aynı slayt üzerinde konunun sonunda zaten aynı konuyla ilgili çıkmış sorular oluyor onları çözüyoruz sonra bir de eba üzerinden sorular çözüyoruz, yine aynı eba üzerinden ödevler gönderimi yapıyorum yani slayt kullanıyorum.*

Ders kitabı kullanan öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

GÖ3: *“Ders kitabını kullanıyorum. Bizi bağlayan biz memuruz devlet çalışanıyız dolayısıyla devletin verdiği kaynak sosyal bilgiler ders kitabı. Yani diyor ki bu eğitim öğretim yılında bu okuldaki bu sınıf öğrencileri bu kitaptan dersi vereceksin. Dolayısıyla benim için o çok bağlayıcı.”*

TÖ7: *“Ders kitabını kullandım, çocuklara okuttum, onlar da katılınsınlar diye. Hepsini kullanmaya çalıştım.”*

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Derse Katılımı Teşvik Etmek İçin Gerçekleştirdikleri Öğretim Uygulamalarına İlişkin Bulgular

Çalışmanın ikinci alt problemi kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde derse katılımı artırmak için yaptıkları uygulamaların neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular Şekil 3’te gösterilmiştir.

Şekil 3. Öğretmenlerinin derse katılımı artırmak için yaptıkları uygulamalar

Şekil 3 incelendiğinde öğretmenlerin derse katılımı artırmak için yaptığı uygulamaların başında velilerle ($f=18$) ve öğrencilerle iletişim kurmak ($f=14$), dersi eğlenceli hale getirme($f=10$) gelmektedir.

Öğretmen görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

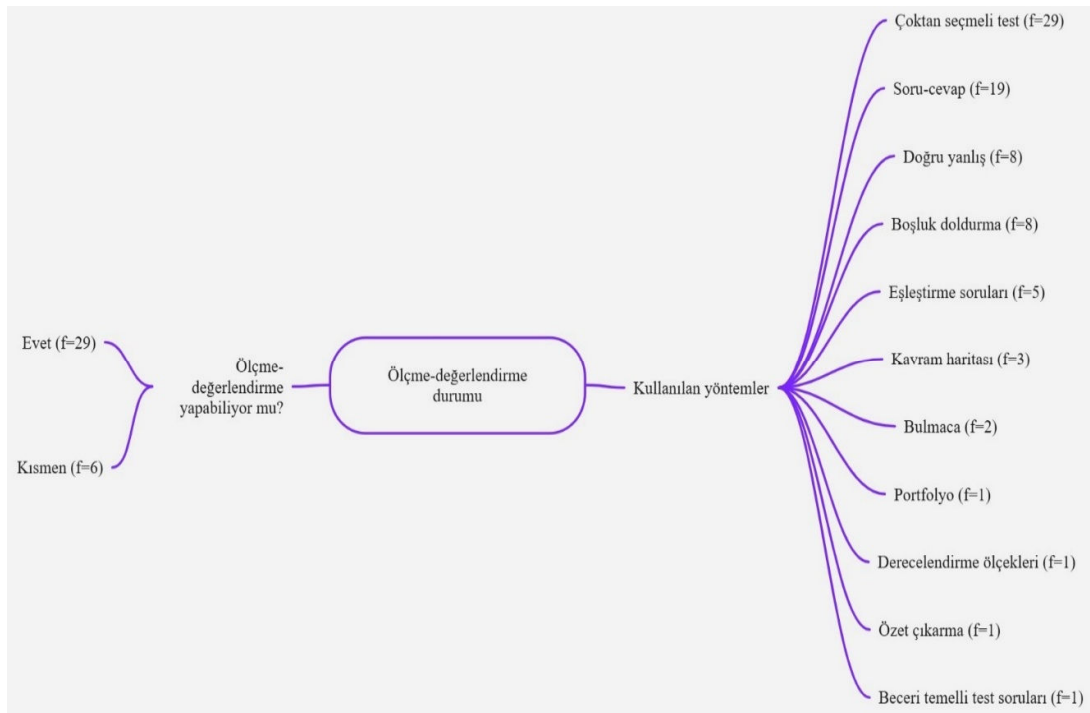
TÖ1: “Derse katılımı artırmak için velilerle iletişime geçtim. Derse katılamayan öğrencilerimi whatsaptan arayıp derse katılmalarını sağladım. Özellikle ilgisi olan öğrenciler derse katılamadığında arayıp neden katılmadığını sordum, takibini yaptım. Bazı öğrencilerimizin kendi telefonları var onlara da ulaşmaya çalıştım. Köyde ve çarşıda gördüğüm velilerle iletişime geçmeye çalıştım.”

GÖ2: “Velilerle iletişime geçmeye çalıştım çocuğun yanında veli olduğundan onlarla iletişime geçtim. Derse katılmıyorsa nedenini öğrenmeye çalıştım. İnterneti mi yok bilgisayarı mı yok nedeni tespit etmeye çalıştım...”

TÖ4: “Derse katılımı şöyle bir durum oluştu. Okulda velilerle diyalogumuz iyiye, eğer bir veli beni tanıyorsa benimle konuşmuşsa o velilerin çocuklarının çoğu katıldı. Örneğin benim dersim varsa ve veli de bunu biliyorsa öğrenci de derse giriyor...Katılımı sağlamak için velileri telefonla aradık, hatta kendi adıma bütün okulu aradığımı da söyleyebilirim. Neden katılmıyor, interneti var mı yok mu, gibi soruları yönelttim. Bunu idare istemeden kendi listelerimi oluşturarak yaptım. Velileri bu şekilde aradığımızda öğrencilerin de daha çok katıldığını gördüm. Takip edildiklerini bilmeleri de önemli.”

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Ölçme-Değerlendirme Deneyimlerine İlişkin Bulgular

Çalışmanın üçüncü alt problemiyle sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde ölçme-değerlendirme deneyimlerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde ölçme-değerlendirme deneyimlerine yönelik ulaşılan bulgular Şekil 4’te sunulmuştur.

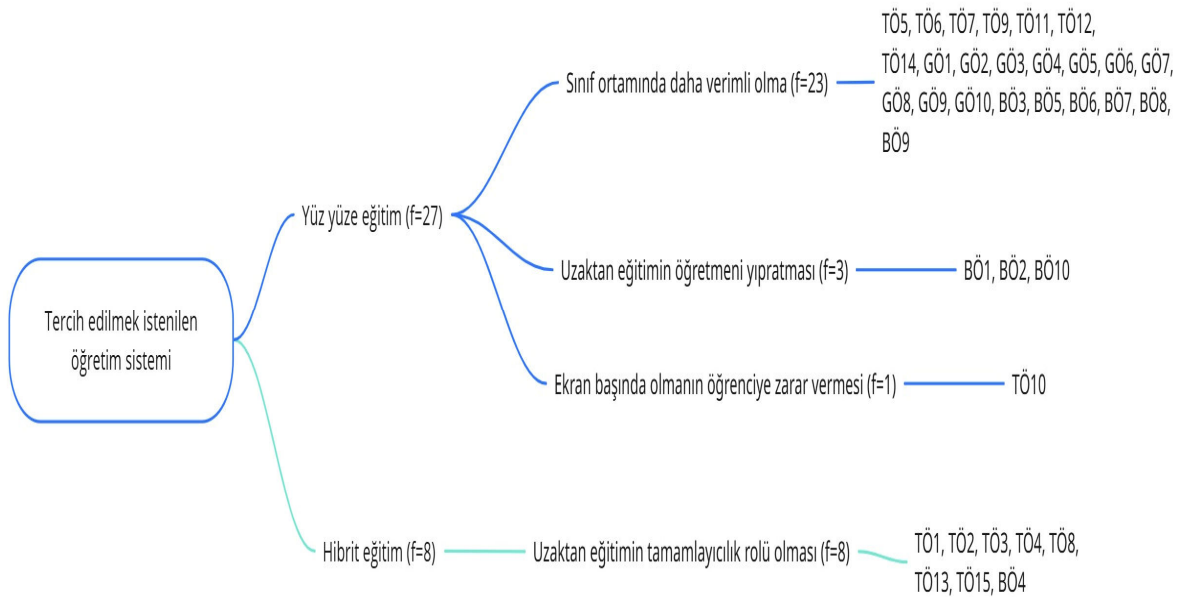
Şekil 4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde ölçme-değerlendirme uygulamaları

Şekil 4 incelendiğinde öğretmenlerin önemli bir kısmının kazanımlara ulaşabildiği (f=25) ve ölçme-değerlendirme yapabildiği (f=29) anlaşılmaktadır. Kullanılan ölçme-

değerlendirme araçlarına bakıldığında ise çoğunlukla ($f=19$) soru-cevap ve çoktan seçmeli soruların ($f=29$) ön planda olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Kullanmak İstedikleri Öğretim Sistemlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin tercih etmek istedikleri öğretim sistemine ilişkin görüşlerine yönelik bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Şekil 5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tercih etmek istedikleri öğretim sistemi

Şekil 5 incelendiğinde öğretmenlerin yarısından çoğunun yüz yüze eğitimi tercih etmek istediği görülmektedir. Uzaktan eğitim sistemini tercih etmek isteyen hiçbir öğretmen bulunmazken öğretmenlerin yaklaşık dörtte birinin ise ($f=8$) hibrit eğitimi tercih etmek istediği görülmektedir. Konuyla ilgili öğretmen görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Yüz yüze eğitimi tercih etmek isteyen öğretmen görüşleri

TÖ5: “Yüz yüzeyi tercih ederdim. Çünkü sınıf ortamında daha verimli olacağımızı düşünüyorum öğretmen olarak. Ayrıca öğrencinin de daha verimli olacağını düşünüyorum. Sınıf ortamında ona bilgi öğretimi ve eğitimi daha iyi verebiliyorsunuz o nedenle.”

BÖ1: “Kesinlikle yüz yüze hocam. Açıkçası ben psikolojik olarak hiç birimizin normal olduğunu düşünmüyorum. Bu süreç hepimizi çok yıprattı. Ben eğer bir iki hafta daha 30 saat daha derse girmek zorunda kalsaydım psikolojik desteğe ihtiyaç duyacaktım. Normal değilim hocam ben. Günler birbirine girdi. Uyuduğumdan bir şey anlamıyorum.”

GÖ4: “Yüz yüze eğitim kesinlikle yani. Bu tartışılmaz. Okullar sadece öğretim açısından oluşmamaktadır. Eğitim açısından ve hedefe yönelik bir insan tipi yetiştirmek açısından okulların vazgeçilmez bir yer olduğunu söylüyorum. Okulun iklimi ile evdeki yani oturduğu masa başındaki uzaktan eğitimin yeri bir değil. Mesela şu da çok önemli her sabah pazartesi günü çocukların İstiklal Marşını okuması boşuna değildir. Anlatabildim mi? Ülkenin hedefleri doğrultusunda öğrenci yetiştirmek için çok önemlidir okulda yüz yüze eğitim. Aynı zamanda öğretim açısından da yüz yüze gerçek yaşam olarak dokunmak, o olayı yaşamak vardır bir de uzaktan sanal ekran aracılığıyla o olayı yaşamak vardır. Öğretim açısından da yüz yüze eğitim kesinlikle vazgeçilmez bir olgudur. “

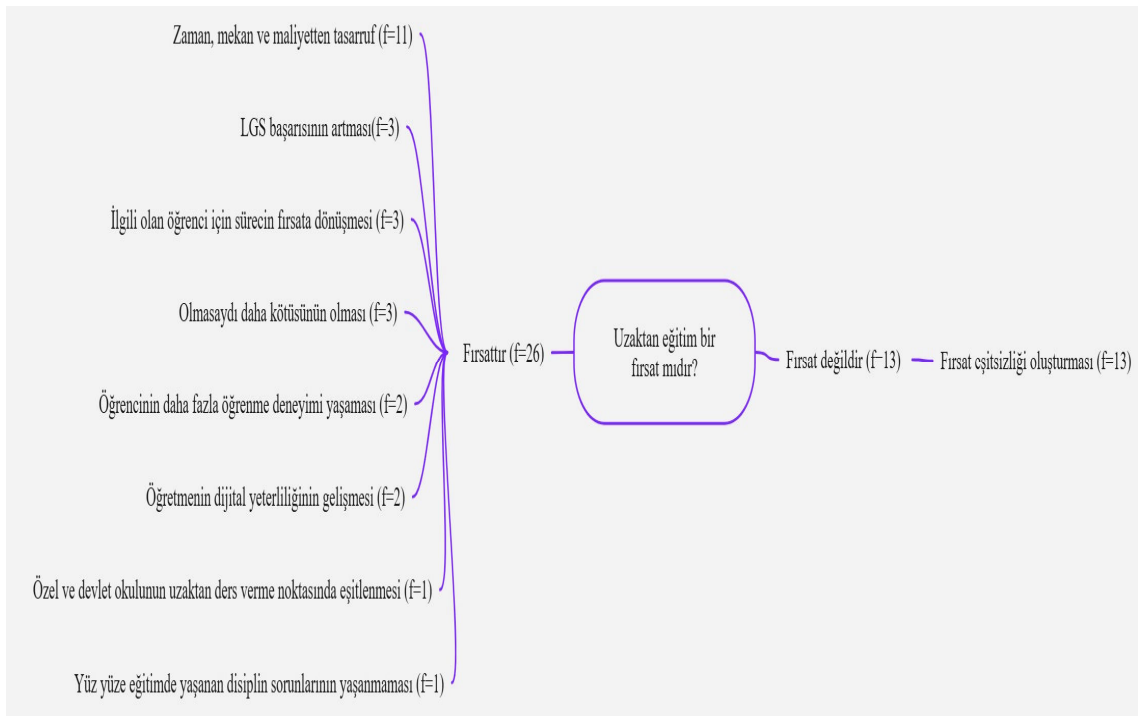
Hibrit eğitimi tercih etmek isteyen öğretmen görüşleri

TÖ3: “Hibrid eğitimi tercih ederdim. Konuları pekiştirme, soru çözme, video izlettirme gibi etkinlikler için uzaktan eğitim yüz yüze eğitimle kullanılabilir. Sürenin yetmediği, konuyu yetiştiremediğimiz zamanlarda kullanılabilir.”

TÖ4: “Seçme imkânı olsaydı ben hem yüz yüze hem de uzaktan eğitimi karıştırdım. Daha faydalı olacağını düşünüyorum. Özellikle çocukların evde birebir ödev yapamadığı durumlar var. Ya da bizim derste yetiştiremediğimiz durumlar oluyor. Mesela bir etkinliğimiz var ve ben bunu bir problem olarak görüyorum. Bunun üstesinden uzaktan eğitim sayesinde gelebiliriz. Burada da tabi isteğe bağlı olmalı. Ama istemeyen öğrencinin de katılması, birbirinden öğrenmesi, tamamen işin ödev kısmı ya da projeyi yapılandırma ve aşamalandırma, o problemi çözme uzaktan eğitimle yapılabilir.”

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinin Sunduğu Fırsatlara Dair Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın beşinci alt problemiyle ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinin sunduğu fırsatlara dair görüşlerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Konuyla ilgili ulaşılan bulgular Şekil 6’da sunulmuştur.

Şekil 6. Öğretmenlere göre uzaktan eğitim sürecinin fırsat olup olmama durumu

Şekil 6 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarısından çoğunun (f=22) uzaktan eğitim sürecinin eğitim fırsatı oluşturduğu yönünde görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte araştırmaya katılan öğretmenlerin üçte birinden fazlasının da uzaktan eğitim sürecinin fırsat oluşturmadığı yönünde görüşü mevcuttur. Uzaktan eğitim sürecinin oluşturduğu eğitim fırsatlarının başında ise (f=11) “zaman, mekan ve maliyetten tasarruf sağlama” boyutu gelmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinin eğitim fırsatı oluşturma durumuyla ilgili ortaya koyduğu örnek görüşler şu şekildedir:

Uzaktan eğitim sürecinin oluşturduğu fırsatlara ilişkin görüşler

TÖ7: “LGS’ye hazırlanan öğrencilerimden birisi, kendisinin program oluşturduğunu ve derslere girmeyeceğini, bu derslerin onu kesintiye uğrattığını ve kendisinin çalışacağını söyledi. Çocuklar için büyük bir zaman, bilinçli çocuklar için. Planını güzel ve kendisi yapabiliyorsa bizden de destek alıyorlardı zaten. Öğrenci iyi bir liseyi kazandı. Çocukların zaman açısından büyük bir fırsatı olduğunu düşünüyorum.”

GÖ3: “8. sınıf öğrencisi ise mesela bol bol test deneme sınavı çözebilir. Konu çalışabilir. Zaman anlamında okuldan çok daha fazla zaman kalıyor öğrencilere...Saat 8’den 4’e kadar 8 saat okulda geçiyor. Uzaktan eğitimde ise 9’da başlıyor. 1’de bitiyor. Yani neredeyse zaman olarak yarı yarıya öğrenciye kalıyor. Yani geçen sene bunu gördük.

Uzaktan eğitime geçildikten sonra bizim fen lisesi kazanamaz yani o düzeyde görmediğimiz birkaç öğrenci fen lisesi kazandı. Niye çünkü o arta kalan zamanı değerlendirdi öğrenciler.”

TÖ12: *“Şöyle düşünüyorum bu yapılmıyorsa çocuk eğitimden tamamen kopacaktı ve bir boşluk içerisine girecekti. O anlamda çok daha bir büyük kayıplar yaşanacaktı.”*

Uzaktan eğitim sürecinin oluşturduğu fırsat eşitsizliğine ilişkin görüşler

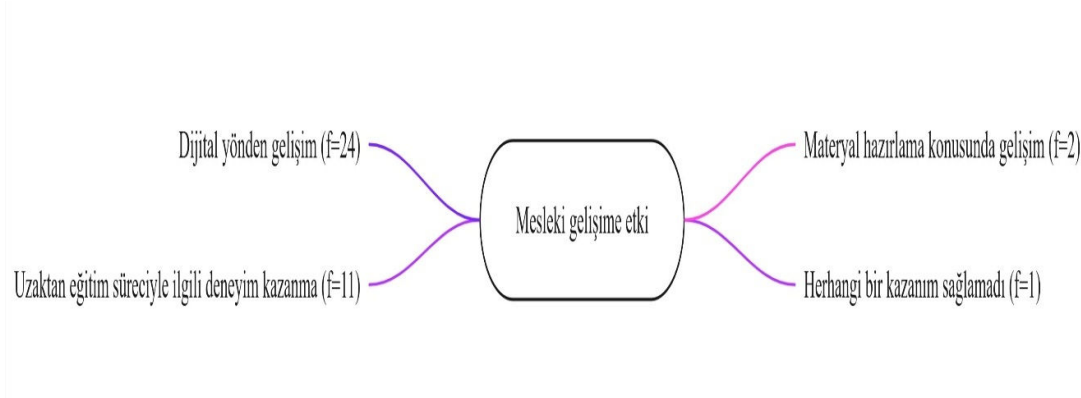
BÖ3: *“Hayır hocam. Biraz öncede belirttiğim gibi merkezde internete bağlanabiliyor çocuk ama köyde altyapı yok. Veya çoğunun tableti bilgisayarı yok. O yüzden fırsat eşitliğinden söz edilemez hocam.”*

BÖ7: *“Kesinlikle düşünmüyorum. Normal öğretime döneriz kar tatili oldu. Çocuk hasta oldu bir hafta okula gelmedi o durumlarda kullanılır. Ama mevcut şartları göz önünde bulundurursak kesinlikle fırsat eşitsizliği oluşturdu.”*

TÖ9: *“Ben kesinlikle eğitim fırsatı olduğunu düşünmüyorum, tam tersine fırsat eşitsizliği oluşturduğunu düşünüyorum. Çünkü şehir merkezlerinde dahi ulaşamayan çok fazla öğrencimiz var. MEB birçok kampanya başlatıp tablet dağıttı ancak hala bu konuda büyük sıkıntılar var. Bir ailede en az 2-3 çocuk var. Hepsinin aynı anda girebilmesi imkansız oluyor. Dolayısıyla bir fırsat eşitsizliği olduğunu düşünüyorum.”*

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Gelişimlerinde Uzaktan Eğitim Sürecinin Rolüne İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinin mesleki gelişimlerine etkilerine yönelik görüşlerinin neler olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular Şekil 8’de gösterilmiştir.

Şekil 8. Uzaktan eğitimim mesleki gelişime etkisi hakkındaki görüşleri

Şekil 8 incelendiğinde öğretmenlerin yaklaşık üçte ikisi (f=24) uzaktan eğitim sürecinin dijital yönden gelişimlerine katkı sağladığını dile getirmiştir. Yalnızca bir öğretmen ise uzaktan eğitim sürecinin mesleki gelişimine herhangi bir katkı sağlamadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkısı noktasında belirttiği bazı görüşler şu şekildedir:

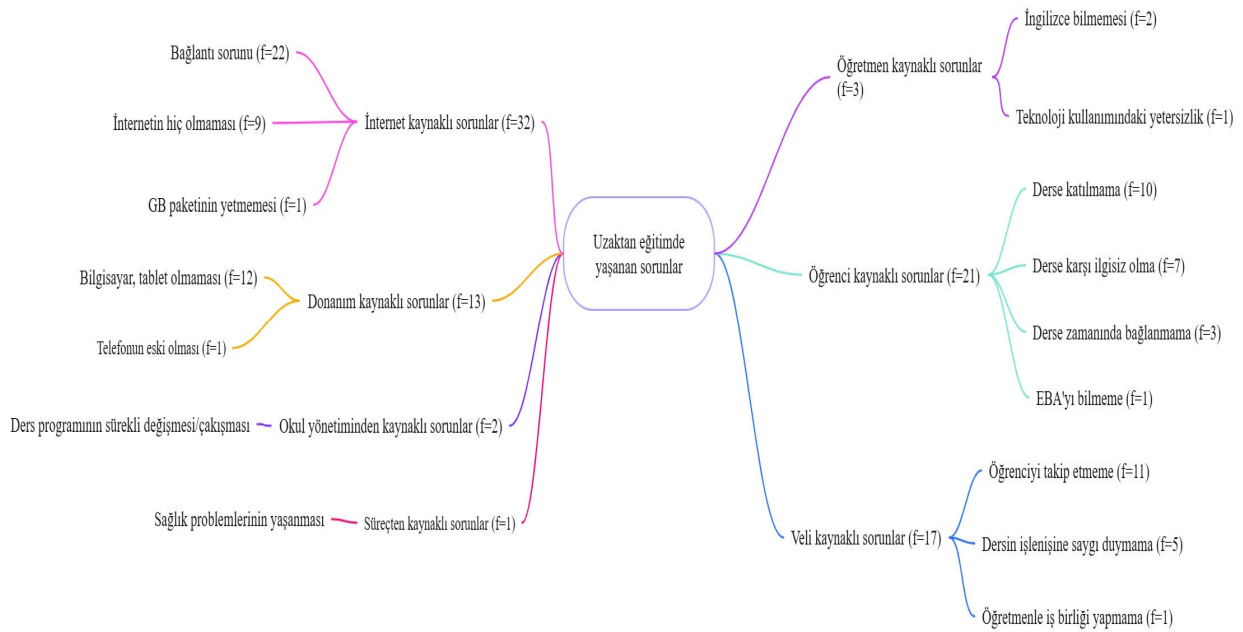
GÖ2: *“Tavır konusunda daha çok etkiledi sabır noktasından etkiledi ders esnasında çocuğu bir bakışınızla ya da yanına gittiğinizle ne yapıyorsa bırakıp size bakıyor bazen saçını okşuyorsunuz öğrenci oradan mesaj alıyor senin farkındayım seni gördüm bunu yaptım kontrol edebiliyorsunuz illa cümle kurmanıza gerek kalmıyor ancak uzaktan eğitim de çocuk duvar oluyor mikrofon kapalı görüntü yok soru soruyorsun mikrofonum bozuk diye yazı geliyor, kendi adıma daha çok sabrı öğrendim. Çocukların şikayetlerini duydukça duygusal anlamda sorguladım onlarda bunaldı sağlık anlamında problemler çıktı oturmaktan belimiz ağrıyor öğretmenim bilgisayar başında gözümüz ağrıyor dedikçe kıyamamaya başladım kadın olmanın vermiş olduğu bi duygusallık da oluyor.”*

BÖ4: *“Olumlu yönde etkiledi hocam. Yani teknolojiyi öğrendik diyebilirim. Başta da söyledim ya ilk derslerde logine basıp girmeyi beceremiyordum. Şuan rahatlıkla farklı zoom toplantılarına katılabiliyorum.”*

TÖ3: *“Teknolojiyi kullanma konusunda bir farkındalık ve gelişim yarattı. Çünkü hep bilgisayar ve telefonda zaman geçirdiğimiz için sorunlarla da karşılaştık. Bunları aşmak için de sürekli araştırdık. Bu da gelişmemizi sağladı. Derslere hazırlıklarda farklı kaynaklardan çok faydalandım.”*

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunların neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular Şekil 9’da verilmiştir.

Şekil 9. Uzaktan eğitimde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 9 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları sorunların toplamda 7 tema altında toplandığı görülmektedir. Yaşanan sorunlara bakıldığında sırasıyla en çok bağlantı sorununun (f=22), bilgisayar/tabletin olmaması (f=12), velilerin öğrencilerini takip etmemesi (f=11), öğrencilerin derse katılmaması (f=10) şeklinde sıralanmaktadır. Yaşanan sorunlara yönelik doğrudan alıntılara ilişkin örnekler şu şekildedir:

İnternet kaynaklı sorunlar:

TÖ3: “Çocukların yaşadığı sistemsel sıkıntılar oluyordu ve kullandıkları teknolojik araçlarla ilgili sorunları var. EBA’ya bağlanmayla ilgili sıkıntı yaşayan öğrencilerden çok mesaj aldım. Öğrencilerin sistemsel ve teknolojik araçlarla ilgili sıkıntıları oldu.”

TÖ4: “Yaşadığımız en büyük problem internet altyapısı olduğu için bağlantı problemi diyebiliriz. Ama çözülmeyecek sorun değil bunlar her zaman yaşadık diyemem ama dönemsel olarak yaşadık.”

TÖ9: “Türkiye’de internet alt yapısı çok oturmadığı için her yerde 4.5G teknolojisi hala yok. İnternet olayı bizi çok sıkıntıya sokuyor. Öğrencilerimizin çoğunun tableti yok ve birçoğu annesinin, babasının telefonlarıyla derslere katılıyor ki telefonda katılım çok zor oluyor. İnternet çok sorun oluyor.”

BÖ6: *“Bağlantı problemi sesin geldi gitti diyor bakıyorum internetim normal biri hocam bana normal geliyor diyor. Daha çok ses ve bağlantı problemi yani internet kaynaklı.”*

GÖ6: *“Bu süreçte yani internet kaynaklı tabii ki çok belki de en büyük sorunlardan bir tanesi internet kaynaklı çünkü bir belde okulu olmamıza rağmen yani yarımızın çoğu toplama bir okul bizim okulumuz yani köylerden geliyor öğrencimiz. Köy ortamında da internet bağlantısı pek sağlıklı olmuyor sizde biliyorsunuzdur zaten yani interneti olmayan öğrencilerden dolayı yani bu yönde bir sıkıntımız vardı. İnternet bağlantısı en önemli sorundu.”*

Veli kaynaklı sorunlar:

GÖ1: *“Ders sonunda çocuklarla vedalaşırken motivasyon vermek için destekleyici konuşuyordum oradan bir velimiz hocam sizinle görüşmek istiyorum dedi efendim dedim sizinle görüşmek istiyorum dedi telefon ederseniz daha iyi olur buradan zor olur dedim. Yine çocuğa ders anlatıyorum çocuk mikrofonunu açtı. Cevap vermek için arkadan TV sesi, anne bana kahkaha sesi, çocuk anne babasının olduğu ortamda ders çalışmaya çalışıyor.”*

GÖ9: *“Ben kendi sınıfımla görüştüm tüm velilerle derslerin uzaktan olacağına dair görünen oydu. Sonraki süreçte mesela hiç bu noktaya ehemmiyet verilmedi. Hiç derse girmeyen öğrenciler oldu veya geri dönüş olmadı veliden. Bazı velilerimiz aradı. Köydeyiz imkanlarım bu dedi. Ama hiç geri dönüş olmayan velleri oldu. Mesela bir dönem boyunca öğrenci hiç derse girmede.”*

GÖ10: *“İlgili velilerimiz çoktu öğrencilerimizi derse katmak için. Gece gündüz demeden arayan oldu ama ilgisiz velilerimizde elbet oluyordu. Biz de onları arayarak hal hatır sorduk öncelikle derslerimize katmaya çalıştık öğrencilerimizin ne problemi olduğunu , neden derse katılmadığını , dersleri haftalık takip etik ve öğrencimiz bir derse katılmazsa bile neden katılmadığını not ettik. Bu süreçte tabi ki olumsuz durumlarla veli açısından işte velimiz köye gidiyor öğrenciyi de götürüyor. Bir hafta boyunca öğrencimiz derse katılamıyor. Bu bir haftalık süreçte ki kazanımları da alamayınca bir sonraki konuya geçince elbet sıkıntılar yaşıyoruz. Bu konuda sıkıntılarımız oldu.”*

Öğrenci kaynaklı sorunlar:

BÖ4: *“Öğrenciler Eba sistemini bilmiyor. Dönemin yarısı gelmiş Eba şifrem yok hocam diyor.”*

BÖ7: “Şöyle derste gönlü olmayan çocuklar bu süreci kullandı. Yok hocam ses gelmiyor. Yok görüntü gitti gibi. Babasına söylüyorum hemen hocam sesiniz geliyor diyo. Ben daha çok öyle sorunlar yaşadım öğrenci ile ilgili yani.”

TÖ4: “Onun dışında çocukların derslere katılmama durumları da büyük bir problem. Katılım yaklaşık %35-40 civarındaydı. Yani yarıyı bile yakalayamadık. Onun da farklı sebepleri var tabiki. Okul programı da tam anlamıyla oturunca öğrencilere kendi programlarını kendilerinin takip etmelerini söyledik. Biz de bir daha şu saatte dersiniz var diye herhangi bir yönlendirme yapmadık. Bu durumunda şöyle dezavantajları oldu. Biz öğrenciyi uyarmadığımız için çocuk veliye dersinin olmadığını söyledi.”

GÖ10: “Disiplin sağlayamıyoruz. Bakanlığın kamera zorunlu değil şeklinde düzenlemesinden sonra öğrenci ne yapıyor bilmiyoruz. Öğretmenleri kandırma ihtimali oluyor, Ali soruya yanıt ver dediğinde orda mı bilmiyoruz. Mikrofon bozuk gibi bahaneler çok fazla geliyor, o muhakemeyi sağlayamıyoruz.”

Donanım Kaynaklı Sorunlar:

TÖ11: “Her şeyden önce herkeste internet, cep telefonu yok. Çocukların ekonomik durumları aynı değil. Bir evde çok kardeş olunca tek bir telefonu, bilgisayarı ya da tableti kullanmak zorunda kalabiliyorlar. Neden katılmadıklarını sorduğumda aynı anda derse giren ablasının ya da kardeşinin olduğunu söyleyen öğrencilerim oldu.”

GÖ1: “Her sınıfta en az 3-4 tane ekonomik durumu olmadığı için tableti bilgisayarı olmadığı için internete ulaşamayan öğrencilerimiz oldu bizim okulumuz 800 kişilik bi okul 1 tane bile tablet gelmedi bize Gümüşhane’ye gelen tabletlerin çoğu köylere gitti ilçelere gitti.”

BÖ9: “Bir de kardeş sorunu var hocam. Evde tek çocuk değil. 3-4 çocuk var ailede. Derse bağlanma sorunu var. Evde annenin telefonu var sadece 3 tane çocuk var hangisine yetsin.”

Okul Yönetiminden Kaynaklı Sorunlar:

BÖ4: “Bir de bizim okul yönetimi bütün programı sabaha koymuşlar yani milli eğitimin pazartesi öğleden önce Salı öğleden sonra şeklinde yaptığı düzene uymadı. Bu yüzden derse işliyoruz ama diğerinin kardeşinin dersine denk geliyor biri giriyor biri giremiyor kardeşlerin.”

TÖ8: “Okulların açılıp açılmayacağı da belli olmadığı için okul idaresi ders programlarını sürekli değiştiriyor. Bir türlü dersler yerine oturmadığı için sürekli programın değişmesi öğrenciler ve veliler de bundan oldukça muzdarip. Dershaneye giden öğrenciler

için de bu sürekli değişen program zorluk yaratabiliyor, bazen canlı derslere katılamayabiliyorlar.”

Öğretmen Kaynaklı Sorunlar:

BÖ6: *“Ama genel olarak konuşacak olursam mesela birincisi Zoom’un yabancı dilde olması Türkçe olsa mesela çok rahat olurdu kullanımı hem öğrenci hem öğretmen açısından.”*

BÖ10: *“Zoom nasıl kullanılır nasıl açılır kapanır. Sonrasında oturdu ama başlangıçta problem oldu. Ses açma görüntü paylaşma gibi.”*

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin COVID-19 salgını nedeniyle yürütülen uzaktan eğitim yöntemine yönelik görüşleri nitel bir anlayışla incelenmiştir. Çalışmanın ilk alt problemi doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde kullandıkları öğretim materyallerinin neler olduğu ve derse katılımı teşvik etmek için gerçekleştirdikleri öğretim uygulamalarının hangileri olduğu araştırılmıştır. Söz konusu alt problem kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde en çok kullandıkları öğretim materyallerinin video, slayt ve ders kitabı olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç literatürle uyumludur (Ceylan vd., 2024; Fidan vd, 2022; Özdemir-Baki ve Çelik, 2021; Uyar, 2020) ancak Akpınar ve arkadaşlarının (2021) çalışmasıyla örtüşmemektedir. Öğretmenlerin bahsedilen bu materyalleri sıklıkla kullanmalarının nedeni, bu materyallerin uzaktan eğitim sürecinde öğretmenler için ekonomik olmalarıyla açıklanabilir (Durdu ve Coşkun, 2023). Ayrıca ders kitabı, slayt ve video gibi materyallerin uzaktan eğitim sürecinde kullanılması öğrenciler açısından da olumlu katkılar sağlamıştır. Fidan ve arkadaşlarının (2022) çalışmasında öğrenciler uzaktan eğitim sürecinde kullanılan materyallerin kendilerine olumlu katkı yaptığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerce online oyun, sanal müze, örnek olay, animasyon gibi materyallerin az kullanılmasının sebebi olarak öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler derslerinde bu materyalleri nasıl kullanacakları hakkında bilgi ve tecrübelerinin olmaması şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında öğretmenlerin derse katılımı teşvik etmek için en çok gerçekleştirdiği öğretim uygulamalarının; velilerle ve öğrencilerle iletişim kurma ve dersi eğlencere gerçekleştirme şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalara bakıldığında (Aydemir 2021; Özdemir-Baki ve Çelik, 2021) öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde derse katılımı artırmak için benzer çalışmalar yürüttüğü

görülmektedir. Öğretmenlerin bu yöntemlere; uzaktan eğitim sürecinin veli ve öğrenci açısından beklenmedik bir durum olması nedeniyle eğitim sürecinin tüm unsurlarının da olduğu gibi hazırlıksız yakalanmaları, velilerden destek gelmemesi, öğrencilerin derse katılmada zaman zaman isteksiz olmaları nedeniyle başvurmuş olabilecekleri düşünülmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi doğrultusunda öğretmenlerin ölçme-değerlendirme deneyimleri araştırılmıştır. Çalışmada öğretmenlerce geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemlerine (soru- cevap, çoktan seçmeli, boşluk doldurma vb.) daha çok ağırlık verildiği ortaya çıkmıştır. Bu sonuç alan yazındaki benzer çalışmalarla uyumludur (Akpınar vd., 2021; Aydoğdu-İskenderoğlu ve Konyalıhatipoğlu, 2021; Adıgüzel, 2020; Bakioğlu ve Çevik, 2020; Demir ve Özdaş, 2020; Kırıkçı vd., 2021). Öğretmenlerin geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemlerini uzaktan eğitim döneminde daha çok kullanmalarına neden olarak yüz yüze eğitimde de bu yöntemleri kullanıyor olmaları örnek gösterilebilir. Yapılan çalışmalar genel olarak öğretmenlerin alternatif ölçme-değerlendirmeden ziyade geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemlerini kullandıklarını göstermektedir (Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Önel vd., 2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitimde ölçme-değerlendirme deneyimlerinden ulaşılan diğer sonuçlar ise öğretmenlerin çoğunluğunun ölçme-değerlendirme yapabildiğidir. Elde edilen bu sonucun alan yazındaki bazı çalışmalarla uyumlu olduğu belirlenmekle birlikte (Aydoğdu-İskenderoğlu ve Konyalıhatipoğlu, 2021; İlker-Kerkez ve Soy, 2022, Özcan, 2022) çeliştiği çalışmalar da bulunmaktadır (Adıgüzel, 2020; Kırıkçı vd., 2022). Uzaktan eğitim döneminde etkili ölçme-değerlendirme yapma açısından öğretmenlerin çok büyük sorunlar yaşadığı da bir gerçektir. Özellikle öğrenci katılımının yetersiz olması, internet ve donanım eksikliğinden kaynaklı sorunların bu duruma neden olduğu söylenebilir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi doğrultusunda öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde tercih ettikleri öğretim modeli araştırılmıştır. Çalışmada öğretmenlerce yüz yüze eğitimin en çok tercih edilen öğretim modeli olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretmenleri bu sonuca yönlendiren en önemli husus sınıf ortamında daha etkili olmayı düşünmeleridir. Avcı ve Akdeniz (2021), Coşkun-Keskin (2021), Bakioğlu (2020), Özkan-Korkmaz (2023) da çalışmalarında yüz yüze eğitimin daha etkili olduğunu ve yüz yüze eğitimde gerçekleştirilen öğretim etkinliklerinin uzaktan eğitim modelinde bazı zorlukları beraberinde getirdiğini belirtmişlerdir.

Araştırmanın beşinci alt problemi doğrultusunda uzaktan eğitim sürecinin çeşitli fırsatlar sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında ki bazı çalışmalar da (Dere ve Akkaya, 2022; Doğan ve Birişçi, 2022; Hebebe vd., 2021, Karaman vd., 2022; Korkut ve Memişoğlu, 2021; Li vd., 2014; Özkan-Korkmaz, 2023) uzaktan öğretim sürecinin fırsatlar sunduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenleri uzaktan eğitim sürecinin sunduğu en önemli fırsat olarak zaman, mekan ve maliyetten tasarruf sağlamasını ön plana çıkarmışlardır. Elde edilen bu sonuç uzaktan eğitimin sunduğu yararlarla uyushmaktadır. Çünkü uzaktan eğitim zaman, mekan ve maliyet açısından yüz yüze eğitime göre birçok avantaja sahiptir (Bayram vd., 2019; İşman, 2011).

Araştırmanın altıncı alt problemi doğrultusunda uzaktan eğitim sürecinin mesleki gelişimlerine olan etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin mesleki gelişimi açısından en çok katkı sağlanan hususun dijital yönden gelişim olduğu belirlenmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde derslerini bilgisayar başında ve çeşitli uzaktan öğretim uygulamalarını (Zoom, Meet, EBA vb.) kullanmak durumunda kalmalarının etken olduğu düşünülmektedir. Çoğu öğretmenin bu noktada eskiye göre dijital yönden daha çok gelişim gösterdiği söylenebilir. Yapılan çalışmalar da bu yönde bulgulara sahiptir (Bakırcı vd., 2021; Öz, 2024, Karadağ-Yılmaz vd., 2022; Karakaya vd., 2020).

Araştırmanın yedinci alt problemi kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin en çok internet ve donanım kaynaklı sorunlar, öğrenciden ve veliden kaynaklı sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu çalışmada elde edilen bu sonuç alan yazında yer alan araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir (Akgül ve Oran, 2020; Bıyıklı ve Özgür, 2021; Coşkun-Keskin vd., 2021; Hebebe vd., 2020; Ünal ve Bulunuz, 2020; Öz, 2024). Bu sorunlardan diğerlerine nazaran internet ve öğrenci kaynaklı problemlerin öne çıktığı belirlenmiştir. İnternet kaynaklı problemlerin temel nedeninin öğrencilerin farklı sosyo-ekonomik duruma sahip olmalarıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Nitekim Can (2020) bu hususta Türkiye’deki bu tür problemlerin çokça yaşandığını ifade etmiştir. Öğrenci kaynaklı problemlerin yaşanmasının sebebi olarak da internet ve donanım kaynaklı eksikliklerin ortaya çıkmış olması ve yaşanan sürecin onları öğrenmeye karşı isteksiz hale getirmiş olması olarak yorumlanabilir. Ayrıca bu duruma etken olarak aynı evde birkaç kardeşin aynı donanımı (tablet, cep telefonu vb.) kullanmak durumunda kalması da gösterilebilir. Nitekim bu hususta Kabapınar ve arkadaşları (2021) da çalışmalarında kardeş sayısının derse katılım oranını düşürdüğünü belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim sürecinin dezavantajlarından olan öğrenmeye karşı ilgisizlik ise uzaktan eğitim

sürecinde öğrencilerde odaklanma ve motivasyon problemlerine neden olabilmektedir (Coşkun-Keskin vd., 2021). Avcı ve Akdeniz (2021), Coşkun-Keskin vd. (2021), Kaymaz (2021), Oyedotun (2020) da çalışmalarında öğrenci ilgisizliğinden kaynaklı problemlere işaret etmektedirler.

Öneriler

Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulmuştur:

- Öğretmenlere uzaktan eğitim sürecini daha verimli kullanabilmeleri için hizmet içi eğitimler verilebilir.
- Sosyal bilgiler derslerinin uzaktan eğitimle daha etkili yürütülebilmesi için öğrenci merkezli yöntem ve teknikler işe koşulabilir.
- Öğrencilerin uzaktan eğitime daha etkili katılımını sağlamak için gerekli olan donanım ve internet kaynaklı sorunlar çözüme kavuşturulmalıdır.
- Velilerin uzaktan eğitime daha çok destek vermeleri için okul idareleri tarafından gerekli bilgilendirici çalışmalar yapılabilir.
- Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamak için öğrenciyi motive edici pekiştireçler işe koşulabilir.
- Öğretmen yetiştirme programlarına uzaktan öğretim modelini her açıdan daha etkili kullanmaya yönelik içerikler dahil edilebilir.
- Uzaktan öğretim modelinde etkili bir ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılabileceğine yönelik İl Milli Eğitim'in ilgili birimleri seminerler düzenleyebilirler.
- Ders kitabı, video ve slayt haricinde öğretmenlerin uzaktan eğitim modelinde kullanabilecekleri yapay zeka destekli etkileşimli öğretim araçları geliştirilebilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, A. (2020). Salgın sürecinde uzaktan eğitim ve öğrenci başarısını değerlendirmeye ilişkin öğretmen görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(1), 253-271.
- Adıyaman, Z. (2002). Uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil öğretimi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology TOJET*, 1(11), 92-97.
- Adnan, M. & Anwar, K. (2020). Online learning amid the Covid-19 pandemic: Students' perspectives. *Journal of Pedagogical Sociology and Psychology*, 2(1), 45-51. <http://www.doi.org/10.33902/JPSP.%202020261309>
- Akgül, G. & Oran, M. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul öğrencilerinin ve öğrenci velilerinin pandemi sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 15-37.
- Akpınar M., Yılmaz M. & Karakuş S. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitimde kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin bir inceleme. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(3), 1070-1085.
- Altunay, F. (2022). Opinions of social studies teachers on distance education. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 10(2), 31-40.
- Anadolu Ajansı (AA), 2021. Kovid-19 salgınıyla 18,5 milyon öğrencinin eğitiminde dijital dönüşüm sağlandı. <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/kovid-19-salginiyla-18-5-milyon-ogrencinin-egitiminde-dijital-donusum-yasandi/2113573> adresinden erişilmiştir.
- Antalyalı, Ö.L. (2004). Uzaktan eğitim algısı ve yöneylem araştırması dersinin uzaktan eğitim ile verilebilirliği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Arslan, M. & Buken, N. O. (2021). Clinical trial ethics in the era of COVID-19 pandemic. *Journal of Clinical & Experimental Investigations*, 12(1), p. 1-7. doi: 10.29333/jcei/9286.
- Atubi, O. F. & Obro, S. (2020). COVID-19 pandemic lockdown and the upsurge of online learning: prospects for social studies in Nigeria. *Journal of the Social Sciences*, 48(3), 4001-4011.
- Avcı, F. ve Akdeniz, E. (2021). Koronavirüs (Covid-19) salgını ve uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlar konusunda öğretmenlerin değerlendirmeleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(4), 117-154.

- Aydemir, A. (2021). Uzaktan eğitim eürecinde öğretmen ile öğrenci-veli iletişimi: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyimleri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 813-827.
- Aydın-Günbatar, S. (2019). Olgubilim (fenomenolojik araştırma) yöntemi. Eğitimde araştırma yöntemleri içinde (s. 293-316). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydoğdu İskenderoğlu, T. & Konyalıhatipoğlu, M. (2021). Matematik öğretmenlerinin bakış açısıyla covid-19 salgını sürecinde uzaktan canlı dersler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 235-262. <https://doi.org/10.53444/deubefd.895682>.
- Bakioğlu, B. & Çevik, M. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502>
- Bakırcı, H., Doğdu, N. ve Artun, H. (2021). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin mesleki kazanımlarının ve sorunlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 640-658. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.909184>
- Bayram, M., Peker, A. T., Aka, S. T., & Vural, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim dersine karşı tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 330-345. <https://doi.org/10.31680/gaunjss.586113>
- Bıyıklı, C. & Özgür, A.O. (2021). Öğretmenlerin Covid-19 pandemi dönemindeki senkron uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(1), 110-147.
- Bozkurt, A., Jung, I., Xiao, J., Vladimirsch, V., Schuwer, R., Egorov, G., ...Paskevicius, M. (2020). A global outlook to the interruption of education due to COVID-19 pandemic: Navigating in a time of uncertainty and crisis. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1-126. Retrieved from <http://www.asianjde.com/ojs/index.php/AsianJDE/article/view/462>
- Bulut, İ. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminin uzaktan eğitim yolu ile yapılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-153.

- Ceylan, B., Alpaslan, A., Taş, Ü., Yılmaz, E., Gözler, C., Sezen, H. C., Genç, M., Alpaslan, B., Şimşek, N., & Duran, A. (2023). The evaluation of educational materials according to the opinions of class teachers in the process of distance education. *BSJ Public Social Sciences*, 6(2), 63–72.
- Coşkun Keskin, S., Şentürk, G., Ömer, M., Dursun, R. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin yaşadığı problemler: Sosyal bilgiler öğretmenleri örneği. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (11), 475-505.
- Demir, A. (2023). *Uzaktan eğitimle yürütülen sosyal bilgiler dersinde eğitim bilişim ağı'nın etkili kullanımına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Demir, F. ve Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmengörüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 273-292. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.775620>
- Demiray, U. & Adıyaman, Z. (2002). Kuruluşunun 10. yılında açıköğretim lisesi ile ilgili çalışmalar kaynakçası. *Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Yayınları*, No:7, Ankara.
- Dere, İ. ve Akkaya, A. C. (2022). Distance social studies courses in the pandemic period with the experiences of teachers. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51(2), 1172-1206. DOI: 10.14812/cufej.1035594.
- Doğan, C., ve Birişçi, S. (2022). Covid-19 süreciyle birlikte öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Ege Eğitim Teknolojileri Dergisi*, 6(1), 53-76.
- Durdu, A., & Coşkun, Y. (2023). COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitimde öğretmen olmak: Sınıf öğretmenlerinin algılarının incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 15-36.
- Elçi, İ. & Tünkler, V. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin COVID-19 döneminde gerçekleştirilen acil uzaktan eğitim sürecine ilişkin deneyimleri ve yeni normale dair öngörüler. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(2), 307-324. <https://doi.org/10.33308/26674874.2022362385>
- Ezer, F. & Aksüt, S. (2021). Covid-19 sürecinde sosyal bilgiler dersinde eğitim bilişim ağı platformunu kullanmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 197-233. doi: 10.17679/inuefd.771367
- Fidan, M. & Sariaslan, E. & Yılmaz, A. (2022). Uzaktan öğretim süreçlerinde kullanılan Türkçe dersi materyallerine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi.

- Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 350-368. doi: 10.29000/rumelide.1075617.
- Gelbal, S. ve Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme-değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterlik algıları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 135-145.
- Gez, A. & Yeşiltaş, E. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının covid-19 salgını döneminde uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. International Symposium on Business, Economics & Education (ISBE-2021), Ankara, Türkiye.
- Gözüyükarı, E. (2022). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin covid-19 salgın sürecinde uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Hebecci, M. T., Bertiz, Y. ve Alan, S. (2020). Investigation of views of students and teachers on distance education practices during the coronavirus (covid 19) pandemic. *International Journal of Technology in Education and Science*. 4(4), 2651-5369.
- Hussein, E.T., Daoud, S., Alrabaiah, H., & Badawi, R. (2020). Exploring undergraduate students' attitudes towards emergency online learning during COVID-19: A case from the UAE. *Children and Youth Services Review*, 119, 105699.
- Görgülü-Arı, A. & Hayır-Kanat, M. (2020). Covid-19 (Koronavirüs) üzerine öğretmen adaylarının görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(50), 459-492.
- İlker Kerkez, F. İ., ve Soy, S. (2022). Beden eğitimi öğretmenlerinin COVID-19 salgını döneminde acil uzaktan eğitim deneyimleri ve ders kazanımlarını sağlamaya yönelik bireysel çözümleri. *Journal of Global Sport and Education Research*, 5(1), 1-17.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim (Geliştirilmiş 4. bs)*. Ankara: PegemA
- Kabapınar, Y., Kanyılmaz, B., Ören Koçhan, N. ve Atık, U. (2021). Öğretmen ve velilerin gözünden öğrencilerin uzaktan eğitime katılmalarının öyküleri: “Uzaktan eğitimi mi, uzakta kalan eğitim mi?” *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 79-98.
- Karadağ-Yılmaz, R., Savaş, H. ve Kalkan, S. (2022). Katkıları ve sorunlarıyla uzaktan eğitime farklı bir bakış: sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 277-296.
- Karakaya, F., Arik, S., Cimen, O. and Yilmaz, M. (2020). Investigation of the views of biology teachers on distance education during the COVID-19 pandemic. *Journal of Education in Science, Environment and Health (JESEH)*, 6(4), 246-258. doi:10.21891/jeseh.792984

- Karaman, F., Çakmak, S., & Yerebakan, A. N. (2021). Covid-19 pandemisinde hemşirelik öğrencilerinin eğitimi:uzaktan eğitim süreci ve etkileri. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (15), 571-580.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kaymaz, A. . (2021). Uzaktan eğitim sürecinde değişen iş yükü ve etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(1) , 91-105.
- Keleşoğlu, S., Kartal, M. ve Koçer, E. (2023). Pandemi sosyal bilgiler öğretimini nasıl vurdu? *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 118-149.
- Kılıç, A. (2023). Covid-19 pandemi döneminde yürütülen uzaktan eğitim uygulamalarının sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri bağlamında incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kılıç, A., & Beldağ, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin görüşleri: nitel bir çalışma. *Sosyal Bilimler ve Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(1), 1-23. <https://doi.org/10.29329/jsve.2021.410.1>
- Kırık, A.M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye’deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, vol.0, 73-94. doi: 10.17829/midr.20142110299
- Kırıkçı, A. C., Arıkan, İ., & Çetin, G. (2022). Sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(234), 1683-1708.
- Korkut, Ş., & Memişoğlu, H. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğrencilerin görüşlerine göre uzaktan eğitim süreci. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 3(7), 1639-1682.<https://doi.org/10.47994/usbad.928916>.
- Körükcü, M. (2021). Social studies teachers' views on values education in the covid 19 pandemia process, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 6(15), 1366-1389.
- Li, F., Zhou, M., & Fan, B. (2014). Can distance education increase educational equality? Evidence from the expansion of Chinese higher education. *Studies in Higher Education*, 39(10), 1811-1822.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nded). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Osmanoğlu, A.E. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin televizyonlu uzaktan eğitim uygulamasına ilişkin görüşleri. *Journal of Current Researches on Educational Studies*, 10(1), 67-88. doi: 10.26579/jocures.49

- Oyedotun, T. (2020). Suddenchange of pedagogy in education driven by Covid-19: Perspectives and evaluation from a developing country. *Research in Globalization*, 2, 1-5.
- Önel, F., Dalkılınç, F., Özel, N., Deniz, Ş., Balkaya, T., & Kurt Birel, G. (2020). Ortaokul matematik öğretmenleri ölçme-değerlendirmeyi nasıl yapıyor? bir durum çalışması. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1448-1459. doi: 10.24106/kefdergi.4113
- Öz, H. (2024). Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimin sosyal bilgiler dersine yansımaları: fenomenolojik bir çalışma (Muğla ili örneği) (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Özcan, F. Z. (2022). Ortaokul öğretmenlerinin uzaktan eğitim uygulamalarında yaşadıkları tecrübelerin değerlendirilmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(127), 350-369. <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.57721>
- Özdemir-Baki, G. ve Çelik, E. (2021). Ortaokul matematik öğretmenlerinin uzaktan eğitimde matematik öğretimdeneyimleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (1), 293-320.
- Özkan-Korkmaz, N. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Seyhan, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri ve görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(3), 65-93. <https://doi.org/10.51948/auad.910385>
- Tanta, A. (2021). *Pandemiden kaynaklı uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler derslerine yönelik öğretmen görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Tatlı, Z., Er-Nas, S., & Şeyihoğlu, A. (2022). Views of teacher candidates on distance education in the COVID-19 pandemic process. *Kastamonu Education Journal*, 30(2), 378-389. doi: 10.24106/kefdergi.803041
- Tekindal, M., & Arsu, Ş. U. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172.
- Telli-Yamamoto G. & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (Online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34. <https://doi.org/10.26701/uad.711110>

- Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı. (2020). Covid-19 nedir? <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html> adresinden erişilmiştir.
- UNESCO, (2020). National education responses to COVID-19 summary report of UNESCO's online survey. Summer Report, UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373322>
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Uyar, E. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 1(2), 15-32.
- Ünal, M. & Bulunuz, N. (2020). Covid-19 salgını dönemi uzaktan eğitim çalışmaları ve sonraki süreçle ilgili fen bilimleri öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 343-369. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.775521>
- Yıldırım, Ö., Tanrıku, C., & Ablak, S. (2022). Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin web 2.0 araçlarının kullanımına ilişkin görüşleri. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 11(4), 817-829.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, F. (2023). *Uzaktan eğitim sürecinde kullanılan öğretim ve ölçme tekniklerinin sosyal bilgiler öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Zafer, M. (2024). Edmund Husserl'in transandantal indirgemeci fenomenolojisi düzleminde metodolojik nitel bir desen olan fenomenolojinin sosyal çalışmada uygulanabilirliği. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 130-141.

Yazarlar Hakkında

Doktora Öğrencisi, Samet KARAKUŞ

Lisans öğrenimini 2012 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında tamamlamıştır. 2013 yılında Gümüşhane Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü emrinde Öğretmen olarak çalışmaya başlamış olup halihazırda Uzman Öğretmen olarak görevini sürdürmektedir. 2019 yılında Trabzon Üniversitesi Tarih Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans programından mezun olmuştur. 2020 yılında yine aynı Üniversitenin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi bölümü Sosyal Bilgiler eğitimi bilim dalında Doktora programına başlamış olup şu anda eğitimine doktora tez aşamasında devam etmektedir. Yazarın sosyal bilgiler eğitimiyle ilgili yayımlanmış çok sayıda birçok bildirisi, makalesi ve kitap bölümü bulunmaktadır.

Yazarın çalışma konuları arasında; sosyobilimsel konular, argümantasyon, sosyal bilgiler öğretimi, sosyal bilgiler ders kitabı incelemesi, sorgulama temelli öğretim ve ölçek geliştirme bulunmaktadır.

GSM: +905335138259
Eposta: samet_karakus20@trabzon.edu.tr
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4588-0163>

Prof.Dr. Ebru GENÇTÜRK GÜVEN

2000 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Coğrafya Öğretmenliği programından mezun olmuştur. Aynı yıl girdiği araştırma görevlisi sınavını kazanarak Coğrafya Eğitimi alanında yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Doktora eğitimini Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında 2009 yılında tamamlamıştır. 2016 yılında Coğrafya Eğitimi alanında doçent ünvanını almıştır. TÜBİTAK 2229 doktora sonrası araştırma bursu kapsamında 2016-2017 yılında Amerika Birleşik Devletleri Texas State Üniversitesi'nde 9 ay süreyle mekânsal teknolojilerin sosyal bilgiler derslerinde kullanımına yönelik araştırma projesi yürütmüştür. Sosyal bilgiler ve coğrafya eğitimi alanında pek çok kitap bölümü, çeviri, makale, bildiri ve projesi olan yazar, Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi

Programında öğretim üyesi olarak görevine devam etmektedir.

GSM: 0 505 641 05 91
E-Posta: egencturk@trabzon.edu.tr
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4606-6449>